

Türkiye'de YükseköğretimİN Panoraması

Editörler:

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Dr. Anıl Kadir ERANIL

Editörler: Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - Dr. Anil Kadir ERANIL

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN PANORAMASI

ISBN 978-625-8516-00-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMÎ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademî Yay. Egît. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabı tümü ya da bölümleri, kapak tasarımını; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademî Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim katalogu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taramaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademî Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

2. Baskı: Kasım 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademî

Baskı: Sonçag Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayınçı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademî: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayinevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Türkiye'nin artan genç nüfusu ve genç nüfusun her geçen gün yüksekokğretime olan talebinin artması yüksekokğretim sisteminin etkili yönetimini daha da zorlaştırmaktadır. Yüksekokğretimin bilim temelli etkili politikalar üretmesi Türkiye'nin geleceği için bir zorunluluktur. Bu zorunluluk yüksekokğretimin tüm paydaşlarının yüksekokğretim sistemine etkili bir şekilde katılması ile mümkün görülmektedir. Peki Türkiye'de yüksekokğretimin tüm paydaşları bu anlamda ne kadar katkı sağlamaktadır ya da sağlayabilecek ortama ne kadar sahiptir? Dünyada öncü bir yüksekokğretim sistemine sahip olmanın yollarından biri yüksekokğretim sisteme ve sistemdeki paydaşlara doğru soruları sormak ile başlayabilir.

Türkiye'de yüksekokğretim nedir? Tarihçesiyle, erişimiyle, finansmanıyla, teskilat yapısıyla, politikalarıyla, insan kaynaklarıyla, getirileriyle, uluslar arası boyutlarıyla ve faaliyetleriyle, sorunlarıyla ve benzer birçok temel konusuya Türkiye'de yüksekokğretim nedir? Bu kitabın yazılma amacı, bu sorulara yanıtlar aramak olmuştur. Bu veya benzeri sorulara aranan yanıtların yüksekokğretim sisteminin daha güçlü bir noktaya gelmesinde hem araştırmacılara hem politika üreticilere fayda sağlamaası beklenmektedir.

Bu kitap, 20 yazarın katkısıyla 17 bölümden oluşmaktadır. Kitap, Türkiye'de yüksekokğretimin panoramasını sunmayı amaçlamaktadır. Uzun ve kapsamlı bir çalışma sürecinde bu ürün ortaya çıkmıştır. Bir ürünün kusursuz olduğunu söylemek mümkün değildir ancak büyük bir gayret ve çabaya bu ürünün oluşturulduğunu ifade etmek gereklidir. Bu kitap, siz değerli okuyucularımızın, hocalarımızın ve alana gönül vermiş tüm paydaşların dönütler çerçevesinde geliştirilmeye açıktır. Süreci anlayış ve sabırla yürüten bölüm yazarı hocalarımıza teşekkür ederiz.

Türkiye'de evlatlarının iyi yetişmesi için emeklerini göz ardı etmeyen ailelere, öğrencilerine emeklerini esirgemeyen öğretmenlere ve bulundukları görevilarıyla yerine getirmeye çalışan herkese sevgi ve saygılarını sunarız.

“Eğitimdir ki, bir ulusu ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşıatır ya da tatsaklığa ve düşkünlüğe sürüklüyor” (Mustafa Kemal ATATÜRK).

Editörler

Prof. Dr. Asuman Seda Saracaloğlu

Dr. Anıl Kadir Eranıl

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU - Dr. Anıl Kadir ERANIL

1. Bölüm: Yükseköğretimin Tarihçesi ve Geleceğe Bakış

Asuman Seda SARACALOĞLU, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Gökhan GÜNEY, Milli Eğitim Bakanlığı

2. Bölüm: Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Yükseköğretimde Tarihsel Yolculuğu

Nur ÜTKÜR GÜLLÜHAN, İstanbul Üniversitesi

3. Bölüm: Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimi ve Teşkilat Yapısı

Gamze KASALAK, Akdeniz Üniversitesi

4. Bölüm: Yükseköğretimde İnsan Kaynakları

Ramazan Şamil TATIK, Pamukkale Üniversitesi

5. Bölüm: Yükseköğretimde Etik Değerler

Behiye DAĞDEVİREN ERTAŞ, Yozgat Bozok Üniversitesi

6. Bölüm: Yükseköğretimde Hesap Verebilirlik

Mehmet ÖZCAN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

7. Bölüm: Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemi

Bahar YAKUT ÖZEK, Milli Eğitim Bakanlığı
Mehmet MENTEŞE, Milli Eğitim Bakanlığı

8. Bölüm: Yükseköğretimde Akreditasyon

Seda ATA, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Asuman Seda SARACALOĞLU, Aydın Adnan Menderes

9. Bölüm: Yükseköğretimde Erişim ve Ulaşılabilitirlik

Anıl Kadir ERANIL, Milli Eğitim Bakanlığı

10. Bölüm: Yükseköğretim Bireysel ve Toplumsal Getirileri

Ali Erkan BARIŞ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

11. Bölüm: Yükseköğretim Finansmanı ve Türkiye İçin Alternatif Finansman Modelleri
Nazmi Zarifi GÜRKAN, Hazine ve Maliye Bakanlığı

12. Bölüm: Yükseköğretimde Özelleştirme Politikaları ve Neoliberalizm
Berна YÜNER, Yozgat Bozok Üniversitesi

13. Bölüm: Neoliberal Piyasa Saldırısı Altında Yükseköğretimin Dönüşümü
Erdem OKLAY

14. Bölüm: Yükseköğretim Uluslararasılaşmasının Anlamı ve Türkiye Bağlamı
Başış ERİŞÇOK, Ordu Üniversitesi

15. Bölüm: Yükseköğretimin Göç Politikaları
Könül ABASLI, ADA Üniversitesi/Bakü-Azerbaycan

16. Bölüm: Türkiye'de Yükseköğretimdeki Akademisyen ve Öğrenci Sorunları
Sümeyye KONUK, Trakya Üniversitesi

17. Bölüm: Yükseköğretim Temel Sorunları
Seval KOÇAK, Uşak Üniversitesi
Selçuk Yusuf ARSLAN, Milli Eğitim Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN TARİHÇESİ VE GELECEĞE BAKIŞ

Bölüm Özeti	1
Giriş	2
Cumhuriyet Öncesi Dönemde Yükseköğretim (1040-1923).....	2
Darülfünun Öncesinde Yaşanan Gelişmeler (1040-1846)	3
Darülfünun Sonrasında Yaşanan Gelişmeler (1846-1923)	10
Cumhuriyetten Günümüze Yükseköğretim (1923-2020)	16
1923-1946 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler	17
1946-1981 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler	22
1981'den Günümüze Kadar Yaşanan Gelişmeler.....	29
Türkiye'de Yükseköğretimin Geleceğine Bakış	41
Hedef Kitlenin Genişlemesi	43
Özel Üniversitelerin Artması ve Çeşitlendirilmesi	43
Öğrenme Ortamlarının Dijital Dönüşümü.....	44
Yükseköğretim Finansmanının Çeşitlendirilmesi.....	45
YükseköğretimİN Yönetsel ve İdari Olarak Dönüşümü	46
Meslekler ve İstihdam Alanlarının Değişimi.....	47
Sonuç.....	47
Bölüm Kaynakçası.....	50

2. BÖLÜM

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME UYGULAMALARININ YÜKSEKÖĞRETİMİME TARİHSEL YOLCULUĞU

Bölüm Özeti	55
Giriş.....	56
İlkokullara Öğretmen Yetiştirme.....	56
İlk Öğretmen Okulları (1924-1974).....	56
Köy Enstitüleri (1940-1953).....	57
İki Yıllık Eğitim Enstitüleri (1974-1982)	62
Ortaokullara Öğretmen Yetiştirme	63
Üç Yıllık Eğitim Enstitüleri (1978-1982)	63
Liselere Öğretmen Yetiştirme	64
Yüksek Öğretmen Okulları (1923-1978)	64
Üniversiteler (1982-2020).....	65
Eğitim Fakültelerinde Yapılan Düzenlemeler	66
Eğitim Fakültelerinin Yapılanmasında 1997-1998 Düzenlemesi	66
Eğitim Fakültelerinin Yapılanmasında 2006-2007 Düzenlemesi	68
Eğitim Fakültelerinin Yapılanmasında 2018-2019 Düzenlemesi	70

Günümüz Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları ve Sorunları.....	74
Uygulama Okulları	75
Pedagojik Formasyon Sertifika Programları.....	76
Eğitim Fakültesi Mezunları ve İstihdam.....	78
Sonuç.....	80
Bölüm Kaynakçası.....	81

3. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ YÖNETİMİ VE TEŞKİLAT YAPISI

Bölüm Özeti	84
Giriş.....	85
Dünyaada Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimi.....	85
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimi.....	89
Türkiye'de Yükseköğretim Kuruluşlarının Teşkilat Yapısı.....	94
Türkiye'de Yükseköğretim Üst Kuruluşlarının Teşkilat Yapısı	95
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının Teşkilat Yapısı	96
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının Akademik Teşkilat Yapısı	97
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilat Yapısı.....	98
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının Yönetim Yapısının Tarihsel Süreci.....	100
Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimi ve Teşkilat Yapısına Yönelik Eleştiriler ve Öneriler.....	107
Yükseköğretimin Üst Yönetimine İlişkin Eleştiriler ve Öneriler.....	107
Üniversite Yönetimine İlişkin Eleştiriler ve Öneriler	110
Üniversite Teşkilat Yapısına İlişkin Eleştiriler ve Öneriler.....	114
Sonuç.....	116
Bölüm Kaynakçası.....	120
Kısaltmalar	125

4. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE İNSAN KAYNAKLARI

Bölüm Özeti	127
Giriş	128
İnsan Kaynağı.....	128
Yükseköğretimde İnsan Kaynakları	130
YÖK Teşkilatında İnsan Kaynağı.....	134
Yükseköğretim Kurumlarında İnsan Kaynağı Olarak İdari Personel.....	136
Yükseköğretim Kurumlarında İnsan Kaynağı Olarak Akademik Personel.....	137
Yükseköğretim Kurumlarında İnsan Kaynağı Olarak Ön Lisans ve Lisans Öğrencileri ...	149
Yükseköğretim Kurumlarında İnsan Kaynağı Olarak Lisansüstü Öğrenciler.....	151
Yükseköğretimde İnsan Kaynaklarının Yetiştirilmesi ve Devamlılığı.....	152
Yükseköğretimde İnsan Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Öneriler.....	156
Sonuç.....	160
Bölüm Kaynakçası.....	165
Kısaltmalar	169

5. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE ETİK DEĞERLER

Bölüm Özeti	170
Giriş	171
Etik Üzerine.....	171
Yükseköğretimde Akademik Etik.....	171
Araştırma-Yayın ve Bilim Etiği.....	172
Bilimsel ve Akademik Etik İlkeler	173
Araştırmada-Bilimde Etik Dışı Davranışlar	177
Disiplinsiz Araştırma (Undisciplined Research).....	177
Sahte Veriler Üretme (Fabrication)	178
Çarpıtma, Saptırma (Falsificacion)	178
Yinelenen Yayınlar (Duplication).....	178
Dilimleme (Salami science)	178
İntihal (Plagiarism)	178
Haksız Yazarlık.....	179
Taraflı Kaynak.....	179
Taraflı Yayın.....	179
Yazar Saklama	179
Bilgilendirmeden Onay Alma.....	179
Gönüllü Katılım İlkesinin İhlali	180
Gizlilik İlkesinin İhlali	180
Eğitim Öğretim Etiği	180
Öğrencilerin Hak ve Sorumlulukları	181
Üniversite Öğrencilerinin Etik Dışı Davranışları.....	183
Akademisyenlerin Eğitim-Öğretim Etiğine Yönelik Davranışları	185
Dünyada Bilimsel Araştırmalarda Etik Sorunlarından Örnekler	189
Yükseköğretimde Etik Dışı Davranışların Nedenleri	194
Sonuç	195
Bölüm Kaynakçası.....	196

6. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE HESAP VEREBİLİRLİK

Bölüm Özeti	200
Giriş.....	201
Hesap Verebilirlik Kavramı ve Tanımı.....	201
Hesap Verebilirlik Süreci	203
Hesap Verebilirliğin Amacı.....	206
Hesap Verebilirliğin Önemi	207
Hesap Verebilirliğin Özellikleri	208
Hesap Verebilirlik Türleri.....	209
Bürokratik (Yönetsel) Hesap Verebilirlik	210
Siyasal Hesap Verebilirlik	212
Yasal Hesap Verebilirlik	213
Profesyonel (Mesleki) Hesap Verebilirlik	214
Akademik Hesap Verebilirlik.....	216

Hesap Verebilirlik ile İlişkili Kavramlar	217
Sorumluluk.....	217
Denetim	218
Şeffaflık.....	219
Etik.....	219
Duyarlılık.....	220
Sonuç.....	221
Bölüm Kaynakçası.....	222

7. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCE SİSTEMİ

Bölüm Özeti	225
Giriş	226
Kalite Kavramı ve Kalite Güvencesi	226
Bologna Süreci Çerçeveşinde Kalite.....	228
Dünyada Kalite Güvence Sistemi ile İlgili Genel Eğilimler	231
Amerikan Yükseköğretim Kurumlarında Kalite Güvence Sistemi	232
Birleşik Krallık Kalite Güvence Sistemi.....	236
Avustralya Kalite Güvence Sistemi	238
Japonya Kalite Güvence Sistemi	241
Türkiye'de Yükseköğretim Kalite Güvence Sistemi	244
Türkiye'de Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemi.....	247
Yükseköğretim Kalite Kurulu.....	248
Yükseköğretim Kalite Kurulu'nun Amaçları.....	252
YÖKAK'ın Görevleri.....	254
Kurumsal Dış Değerlendirme Programı	255
ENQA'nın YÖKAK için Önerileri	260
YÖKAK'ın Başarlarını Pekiştirmesi için Öneriler	262
Sonuç.....	264
Bölüm Kaynakçası.....	267
Kısaltmalar	270

8. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE AKREDİTASYON

Bölüm Özeti	271
Giriş.....	272
Yükseköğretimde Kalite ve Kalite Güvencesi	272
Akreditasyonun Tanımı, Amaçları ve Türleri.....	276
Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da Akreditasyon.....	280
Türkiye'de Akreditasyon Veren Kurumlar.....	285
Yükseköğretim Kalite Kurulu-YÖKAK	287
Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-MÜDEK.....	290
Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Akreditasyon Derneği-FEDEK (FEF)	291
Türk Psikologlar Derneği- Türk Psikologlar Derneği Psikoloji Programları Akreditasyon Birimi (TPD-PPAB).....	292

Tip Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-TEPDAD	293
Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-VEDEK	293
Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-EPDAD	294
Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-HEPDAK	294
İletişim Araştırmaları Derneği (İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu-İLEDAK)	295
Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-SABAK	296
Turizm Akademisyenleri Derneği (Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu-TURAK)	296
Eczacılık Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-ECZAKDER	297
İlahiyat Akreditasyon Ajansı-İAA	298
Spor Bilimleri Derneği (Spor Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu- (SPORAK)	298
Diş Hekimliği Eğitimi Programları Akreditasyon Derneği-DEPAD	299
Açık ve Uzaktan Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-AUDAK	299
Peyzaj Mimarlığı Eğitim ve Bilim Derneği-PEMDER	300
Sosyal Beşerî ve Temel Bilimler Akreditasyon ve Rating Derneği-STAR	300
Ziraat Fakülteleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-ZİDEK	301
Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon Çalışmaları	302
Kovid-19 Süreci ve Akreditasyon Uygulamaları	312
Sonuç	313
Bölüm Kaynakçası	316
Kısaltmalar	321

9. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM ERIŞİM VE ULAŞILABILIRLIK

Bölüm Özeti	323
Giriş	324
Yükseköğretim Erişim	324
Rakamlarla Türkiye'de Yükseköğretim Erişim	327
Türkiye'de Yükseköğretim Erişim Politikaları	329
Türkiye'de Yükseköğretim Erişim Politikalarına Eleştiriler	332
Türkiye'de Yükseköğretim Erişim Önerileri	333
Yükseköğretim Ulaşılabilirlik	335
Yükseköğretim Erişimin ve Ulaşılabilirliğin Önemi	337
Sonuç	338
Bölüm Kaynakçası	338

10. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL GETİRİLERİ

Bölüm Özeti	342
Giriş.....	343
İnsan Sermayesi Kuramı	343
Getiri Oranları	346
Bireysel (Özel) Getiriler.....	348
Eğitim Durumuna Göre Göreceli Kazançlar	349
Yükseköğretimde Tabi Çalışanların Yaşa Göre Göreceli Kazancı	352
Yüksekögrenim Görmüş Yetişkinlerin Çalışma Alanlarına Göre Göreceli Kazançları.....	354
Cinsiyete Göre Göreli Kazançlar	355
Bireysel Getirinin Genel Değerlendirmesi.....	357
Toplumsal (Sosyal) Getiriler	359
Dışsallık	359
Sosyal Bağlantı Ölçüleri.....	361
Kültürel ve Sportif Faaliyetler	362
İş Esnekliği.....	363
Kitap Okuma.....	364
Toplumsal Getirinin Genel Değerlendirmesi	364
Sonuç.....	366
Bölüm Kaynakçası.....	369

11. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE TÜRKİYE İÇİN ALTERNATİF FINANSMAN MODELLERİ

Bölüm Özeti	373
Giriş.....	374
Küreselleşmenin Etkisindeki Yükseköğretim	374
Yükseköğretim Kurumlarının Çeşitleri.....	377
Faaliyet Alanlarına Göre Yükseköğretim Kurumları.....	377
Finansman Kaynağına ve Yükseköğretim Hizmetinin Sunuş Biçimlerine Göre Yükseköğretim Kurumları.....	378
Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarının Çeşitleri.....	381
Yükseköğretim Finansmanı ve Kuramsal Yönü	384
Yükseköğretim Finansmanı Etkileyen Unsurlar	390
Yükseköğretimde Olan Ardan Talep.....	391
Yükseköğretimde Tahsis Edilen Kaynakların Esnek Olmaması	391
Ülkenin Yönetim Sistemi ve Ekonomik Dalgalandırmalar.....	391
Yükseköğretimde Finansman Yaklaşımları.....	392
Anglo- Sakson Modeli	393
Kita Avrupa'sı Modeli	394
Devlet Yönetim Anlayışlarına Göre Yükseköğretim Finansman Modelleri.....	395
Liberal Devlet Anlayışında Yükseköğretim Finansmanı	396
Sosyal Refah Devlet Anlayışında Yükseköğretim Finansmanı	397
Sosyalist Devlet Anlayışında Yükseköğretim Finansmanı	397
Neo-Liberal Devlet Anlayışında Yükseköğretim Finansmanı	398

Yükseköğretim Finansmanında Gelişmiş Ülkelerden Uygulama Örnekleri	400
Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Yükseköğretim Finansmanı	401
İngiltere'de Yükseköğretim Finansmanı	402
AB Üyesi Ülkelerde Yükseköğretim Finansmanı	405
Çin'de Yükseköğretim Finansmanı	410
Türkiye'de Yükseköğretim ve Finansmanı	412
Yükseköğretim Kurumlarının Sayısal Gelişimi.....	412
Türkiye'de Yükseköğretim Finansmanın Yasal Dayanakları.....	414
Türkiye'de Yükseköğretiminin Finansmanında Etkinlik Arayışları.....	419
Alanyazında Geliştirilen Finansman Model Önerileri.....	419
Yükseköğretim Finansmanında Yapılması Önerilen Yasal Düzenlemeler	424
Sonuç.....	426
Bölüm Kaynakçası.....	432
Kısaltmalar	439

12. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE ÖZELLEŞTİRME POLİTİKALARI VE NEOLİBERALİZM

Bölüm Özeti	440
Giriş.....	441
Ekonomik Gelişmeler ve Neoliberalizm	441
Özelleştirme Politikaları.....	444
Eğitimde Özelleşme Politikaları	445
Yükseköğretimde Özelleştirme Gerekçeleri	449
Yükseköğretimde Bireysel Getirinin Daha Yüksek Olması	450
Bilgi Temelli Ekonomi için Gerekli İnsan Gücü İhtiyacı	452
Kamu Finansmanındaki Öncelikler ve Yetersizlikler	453
Eğitimde Kalite Arayışı	455
Yükseköğretimde Özelleştirme Sorunları	457
Fırsat ve İmkân Eşitliğinin İhlali	458
Eğitimin Metalasması ve İnsanı Yönüne Kaybetmesi	459
Akademik Özerkliğin Yitirilmesi	459
Değerlendirme ve Türkiye'de Yükseköğretimde Özelleştirmenin Geleceği.....	460
Sonuç.....	461
Bölüm Kaynakçası	463

13. BÖLÜM

NEOLİBERAL PİYASA SALDIRISI ALTINDA YÜKSEKÖĞRETİMİN DÖNÜŞÜMÜ

Bölüm Özeti	467
Giriş.....	468
Ticari Bir İşletme Olarak “Üniversite”	468
Bilgiye Dayalı Yeni Sömürgecilik Döneminde “Üniversite”	472
Performans Baskısı Altında Tek Tipleştirilen “Üniversite”	476
Özgürlük ve Özerklik Sorunsalı İçinde “Üniversite”	479
Sonuç.....	481
Bölüm Kaynakçası	482

14. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN ULUŞLARARASILAŞMASININ ANLAMI VE TÜRKİYE BAĞLAMI

Bölüm Özeti	485
Giriş.....	486
Yükseköğretimim Uluslararasılaşmasının Tarihi	489
Yükseköğretimim Uluslararasılaşmasının Anlamı	492
Yükseköğretimim Uluslararasılaşmasının Gerekçeleri.....	494
Kültürel ve Sosyal Gerekçeler.....	494
Akademik Gerekçeler	495
Ekonomik Gerekçeler	495
Türkiye'de Yükseköğretimim Uluslararasılaşmasının Anlamı, Boyutları ve Tarihi.....	496
Güncel Veriler Işığında Dünyada ve Türkiye'de Uluslararasılaşma	502
Sonuç.....	507
Bölüm Kaynakçası.....	509
Kısaltmalar	512

15. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN GÖÇ POLİTİKALARI

Bölüm Özeti	513
Giriş.....	514
Göç Olgusu ve Göçü Oluşturan Nedenler	514
Türkiye'nin Göç Profili	516
İkamet İzniyle Türkiye'de Bulunan Yabancılar	518
Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler	518
Dış Göçler.....	524
Türkiye'de Eğitim Amaçlı Göçler.....	527
Göçün Yükseköğretim Üzerindeki Etkisi.....	535
Türkiye'de Yükseköğretim ve Göç İlişkisi.....	538
Beşeri Sermaye	540
Kültürel Sermaye	543
Sonuç	545
Bölüm Kaynakçası.....	548
Kısaltmalar	552

16. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDEKİ AKADEMİSYEN VE ÖĞRENCİ SORUNLARI

Bölüm Özeti	553
Giriş	554
Yöntem	554
Akademisyenlerin Sorunları.....	555
Ekonomik Sorunlar.....	556
İş Yükü ve Zamana Yönelik Sorunlar.....	556
Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	557

Akademik Üretkenliğe Yönelik Sorunlar	558
Kadın Akademisyenlerin Yaşadıkları Sorunlar	560
Yönetim Anlayışına Yönelik Sorunlar.....	561
Mobbing.....	563
Lisans Öğrencilerinin Sorunları.....	566
Ekonomik Sorunlar	567
Psikolojik, Fizyolojik ve Tercihlerle İlgili Sorunlar.....	568
Akademisyenlere Yönelik Sorunlar.....	570
Kurumlara Yönelik Sorunlar.....	571
Lisansüstü Öğrencilerin Sorunları.....	572
Maddi Sorunlar.....	572
Çalışan Öğrencilerin Sorunları.....	573
Akademisyenlere ve Danışmanlara Yönelik Sorunlar	573
Nitelik ve Verimliliğe Yönelik Sorunlar	574
Mobbing ve Psikolojik Durum	575
Uluslararası Öğrencilerin Sorunları	577
Ekonomik Sorunlar	577
Psikolojik, Sosyolojik ve Kültürel Sorunlar	578
Ayrımcılık.....	578
Dil ve İletişime Yönelik Sorunlar.....	579
Rehberliğe Yönelik Sorunlar	580
Üniversite Eğitimine Yönelik Sorunlar	580
Sonuç.....	580
Akademisyen Sorunlarının Genel Durumuna Yönelik Sonuç	580
Öğrenci Sorunlarının Genel Durumuna Yönelik Sonuç	582
Bölüm Kaynakçası.....	585

17. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN TEMEL SORUNLARI

Bölüm Özeti	590
Giriş.....	591
Yükseköğretimle Geçiş Sisteminde Yaşanan Sorunlara Tarihsel Bakış	591
Yükseköğretimde Yapısal Yönetsel Konularla İlişkin Tartışmalar.....	596
Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkligine Yönelik Tartışmalar	601
Yükseköğretim Kurumlarının Kalite Arayışı	605
Lisansüstü Eğitimin Sorunları ve Tartışma Alanları	609
Yükseköğretim Finansmanı: Alternatif Arayışlar	613
Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Sürecindeki Tartışmalar	615
Sonuç.....	617
Bölüm Kaynakçası	620
Editörler ve Yazarlar Hakkında.....	623

1. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN TARİHÇESİ VE GELECEĞE BAKIŞ

Asuman Seda SARACALOĞLU, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Gökhan GÜNEY, Milli Eğitim Bakanlığı

Bölüm Özeti

Toplumsal gelişmenin önceliklerinden olan nitelikli insan kaynağı yetiştirme ve etkin bilgi üretimi büyük ölçüde yüksekokretim kurumlarının temel amaçlarından birisi olarak düşünülebilir. Toplumsal değişim ve dönüşümler üniversitelere yönelik beklentileri sürekli değişikliğe uğratmaktadır. Süreç içerisinde üniversiteler klasik anlamda eğitim ve araştırma yapma amacının dışında, değişime öncü olan, toplumsal dönüşüm aracı olarak nitelendirilebilecek bir misyon edinmiştir. Toplumsal rolü gereği yüksekokretimin bugünü ve geleceğine ilişkin sorunlar kamuoyunda tartışılır hale gelmiştir. Tarihsel süreçte yapılan tartışmalarlığında yüksekokretim sisteminde sürekli değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu çalışmada, Türkiye'de yüksekokretim sisteminin Cumhuriyet öncesi dönemden günümüze kadar olan tarihsel gelişim sürecine ve geleceğine ilişkin değişim-dönüşüm eğilimlerine yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye'de yüksekokretim, yüksekokretim tarihi, yüksekokretimin geleceği*